

**Ключевые слова:** ВВП; кабинет министров; предпринимательские структуры; частные владельцы.

**Petrova V. V., Petrovska I.P.**

## **THE EFFICIENCY OF THE BUSINESS IN THE GOVERNMENT**

*The efficiency of the business in the government since Ukraine's independence was investigated, statistical dependence GDP of Ukraine on the number of businessmen in the cabinet in every part of the government was conducted.*

**Key words:** GDP; cabinet; businesses; private owners.

---

**Рудзевич О.П.**

*студентка ХТФ НТУУ «КПІ»*

**Кий В.М.**

*асистент ФММ НТУУ «КПІ»*

## **ПРОБЛЕМА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

*У даній статті досліджуються сутність та причини появи тіньової економіки в Україні, встановлюються наслідки зростання тіньової економіки та пропонуються методи її «детінізації».*

**Ключові слова:** розвиток економіки; тіньова економіка; неофіційна економіка; причини поширення тінізації економіки; детінізація.

**Постановка проблеми.** Поширення такого явища як тіньова економіка на теренах України спричиняє підвищення рівня неконтрольованого державою сектора економіки та становить істотні перешкоди на шляху до забезпечення її стійкого розвитку в країні. За останні вісім років обсяг тіньової економіки підвищився на 5% від ВВП, що тягне за собою падіння економіки країни.

**Метою проведення дослідження** є аналіз проблеми тіньової економіки, основні причини, які викликають збільшення тіньового сектора в Україні, визначення наслідків та методів «детінізації».

**Виклад основного матеріалу.** Збільшення масштабів тіньової економіки є результатом ринкової трансформації української економіки. Екстенсивно-інтенсивне поширення тіньової економічної діяльності в соціально-економічних процесах країни за останні роки перетворили її в найбільшу загрозу національній економіко-політичній безпеці держави. Тіньова економіка сприяє суттєвому обмеженню соціально-економічного потенціалу реформ. Вона сприяє перерозподілу національного доходу на користь окремих вузьких груп населення та відтоку фінансових ресурсів за кордон, що обумовлює несправедливу диференціацію прибутків населення. Вона відвертає значну масу трудових, матеріальних та

фінансових ресурсів з легального сектора, що гальмує темпи економічного зростання, посилює корупцію і криміналізацію суспільства. Але саме тіньова економіка дозволяє виживати певній частині населення, яка залишилась за межами легального сектора.

Зменшення рівня тіньової економіки дозволить вирішити сучасні соціально-економічні проблеми і залучити необхідні фінансові ресурси для інноваційного розвитку країни.

Спроби вирішити проблему тінізованної економіки багаторазово здійснювались органами державної влади України. Це призводило до заснування додаткових правоохоронних інституцій і ще більшого поглиблення тінізації відносин. Навіть заходи по зменшенню податків не змінили суттєво ситуацію. Це свідчить, що безсистемні разові акції не здатні вивести з тіні економіку країни. Подолання проблеми вимагає комплексного підходу до її вивчення та визначення її наслідків щодо економічної системи.

Як суспільне явище «сіра» економіка характерна всім країнам, незалежно від моделі та рівня їх соціально-економічного розвитку.

Практика свідчить, що доки існуватиме державна форма організації суспільного життя, доти зберігатиметься й тіньова економіка. Вагомо може змінюватись лише її роль, яку вона грає у житті суспільства, а також механізми її взаємодії з легальною економікою.

Основною проблемою, яка викликає труднощі у дослідженні «тіньової» економіки, є нестача або навіть повна відсутність необхідних інформаційно-статистичних даних. Перешкодою на шляху досліджень також можна вважати приховування необхідної інформації, або неможливість застосування загальноприйнятих підходів до предметного дослідження суб'єктів і об'єктів системи «тіньових» економічних відношень та характерних особливостей функціонування внутрішніх структур і складових механізмів зазначеного економічного укладу. [1]

Саме система соціально-економічних відносин «тіньового» сектору економіки відзначається значно більшою складністю та хитросплетінням їх найрізноманітніших типів і форм. Складність у вивченні виробничих відносин «тіньової» економіки також обумовлена масштабною інтеграцією в ній як сукупності відносин дрібного товарного виробництва і обміну, так і різних за рівнем капіталізації приватних відносин (монопольно-капіталістичних та монопольно-кримінальних і, нарешті, відносин державно-бюрократичного підприємництва).

Як органічна складова економіки будь-якого суспільства, «тіньова» економіка представляє собою господарсько-комерційну діяльність, яка через ряд причин (інколи і історично виправданих), має на меті уникнення державного контролю та обліку. При цьому між офіційною економікою та її тінню є досить «розмита» зона, і критерії виділення «тіньової» економіки у порівняно локальний сектор господарювання мають переважно не стільки економічний, скільки соціально-правовий характер.

Спосіб суспільного виробництва має визначальний вплив як на

характеристики, що визначають якісні особливості тіньової економіки в цілому, так і на її внутрішні структурні складові. Так, в основі появи та розвитку тіньового господарського укладу, що відповідає системі відносин ринкової економіки (коли її розвиток мав еволюційний, а не революційний характер), лежать об'єктивні суперечності, що виникають між короткотерміновими цілями економічних агентів (індивідів, домашніх господарств та приватних фірм) і довготерміновими макроекономічними завданнями суспільства. [2]

Значні масштаби тіньової економіки гальмують соціально-економічні реформи, призводять до викривлення офіційних даних про стан економіки, позначаються на обсягах та структурі ВВП, є одним з головних факторів криміналізації суспільства, посилюють вплив тіньового капіталу на різні сфери суспільного життя, його злиття з державним апаратом, впливають на зростання корупції.

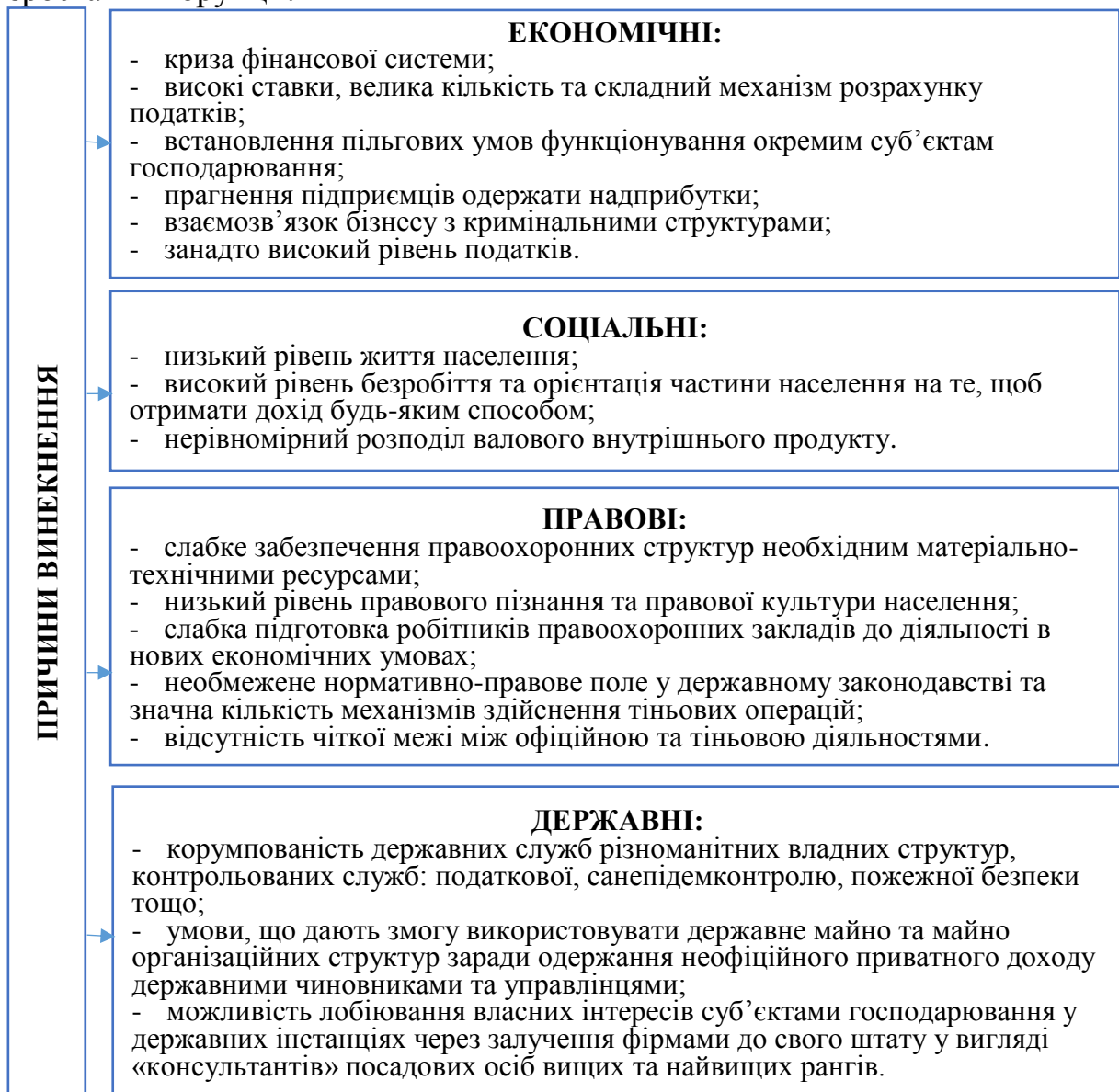


Рис. 1. Причини виникнення тінізації економіки

максимального зменшення тіньової складової та ефективного використання її інвестиційного потенціалу є основною вимогою економічного розвитку в Україні. Це пояснює необхідність створення політики детінізації, яка врахувала б особливості функціонування тіньового сектору, його структуру, масштаби та дуалістичний вплив різних складових на легальний сектор. [2]

Політика детінізації – це система організаційно-правових, адміністративних та економічних заходів держави, які спрямовані на легалізацію відносин між економічними суб'єктами.

Цільовою функцією політики детінізації є легалізація суб'єктів економічної діяльності некримінального сектору тіньової економіки, усунення її кримінальних важелів та залучення тіньових економічних ресурсів до легальної сфери для посилення мультиплікативної хвилі.

Для виконання цільової функції політики детінізації необхідно досягнути такі тактичні цілі: [1]

- створити умови для діяльності економічних суб'єктів в легальному секторі економіки;
- нейтралізувати негативний вплив тіньової економіки на легальний сектор;
- знищити відповідні тіньові інститути;
- запобігати умовам формування різних видів тіньової діяльності.

Конкретні заходи політики детінізації повинні враховувати поточну фазу економічного циклу. У фазі підйому держава має можливість використовувати лише м'які дії стимулюючого характеру (зменшення податків, спрощення процесу відкриття підприємств та ін.), в той час, як у фазі спаду та депресії, коли тіньова економіка досягає найбільших розмірів, держава повинна використовувати дії стимулюючого характеру та посилювати відповідальність за тіньову діяльність.

Цілі політики детінізації знаходяться в ієрархічній взаємообумовленості. Найвища позиція належить стратегічним цілям, на досягнення яких орієнтована загальна функція політики детінізації, яка у свою чергу, реалізується опосередковано через досягнення тактичних цілей.

Розробка та безпосередня реалізація політики детінізації здійснюється її провідними суб'єктами, а саме:

- органами законодавчої влади;
- урядовими структурами;
- банківською системою.

**Висновки.** В наші дні проблема тінізації економічних процесів постає майже перед всіма країнами світу, незалежно від рівня їх економічного розвитку. Розмір тіньової економіки точно виміряти неможливо, може змінюватись лише її роль, яку вона грає у житті суспільства, а також механізми її взаємодії з легальною економікою.

**Цілі політики детінізації та методи їх досягнення [1]**

Тип тіньової економіки	Ціль політики детінізації	Методи досягнення цілей
Неформальна економіка	Легалізація неформального сектору та залучення його ресурсів для посилення мультиплікативної хвилі	Надання пільгових кредитів для суб'єктів малого та середнього бізнесу; встановлення регресивної шкали на прибутковий податок з заробітної плати при її зростанні до середнього прожиткового рівня в країні; встановлення розміру мінімальної заробітної плати на рівні прожиткового мінімуму; надання пільг в оподаткуванні для підприємств, які розвивають систему внутрішньофірмового навчання; моніторинг попиту та пропонування робочої сили по регіонам країни з метою селективної допомоги міграції безробітних у необхідний регіон враховуючи їх індивідуальні характеристики; розвиток іпотеки для суб'єктів малого та середнього бізнесу; формування у населення негативного уявлення про тіньову діяльність.
Напівлегалізована економіка	Вивід з тіні фінансових ресурсів легальних підприємств та залучення їх до інвестиційної діяльності	Гарантування захисту прав власності суб'єктам легального сектору економіки; формування ефективного та прозорого вищого менеджменту на підприємствах; реформування податкової системи в частині зменшення ставок податку на доходи, які інвестуються, поступову відміну ПДВ на продукцію вітчизняного товаровиробника; надання можливості використання методів прискореної амортизації в наукоємних галузях; заборона негрошових форм розрахунків; зменшення ставки відсотку для промислових підприємств до рівня половини середньої рентабельності готової продукції у галузі.
Фіктивна економіка	Обмеження фіктивної економіки та мінімізація втрат від її існування	Укрупнення фінансово-кредитних установ з метою акумуляції фінансових ресурсів та прозорості фінансово-кредитної системи; поширення контролю правоохоронних та громадських установ за торгово-посередницькою діяльністю; організація контролю незалежних аудиторських фірм за суб'єктами фондового ринку з метою обмеження доступу тіньового капіталу та запобігання можливих шахрайств, які пов'язані з ринковою вартістю акцій; розробка

Продовження табл 1

Тип тіньової економіки	Ціль політики детінізації	Методи досягнення цілей
		механізму протидії відтоку капіталу щодо не резидентів, які оперують з вітчизняними цінними паперами.
Підпільна економіка	Мінімізація ризиків появи видів підпільної економіки	Організація координаційних центрів, в які б увійшли представники правоохоронних органів, законодавчої гілки влади та громадських організацій з метою постійного моніторингу кримінальної ситуації та швидкого реагування на неї, введення у вищих навчальних закладах МВС додаткової підготовки в сфері боротьби з економічною злочинністю; посилення карної відповідальності за виробництво та торгівлю наркотичними речовинами; проведення правоохоронними органами постійної роботи по виявленню фактів корупції; для підвищення ефективності діяльності правоохоронних структур необхідно: забезпечити нормальні умови служби та високій рівень соціальної підтримки, створити необхідну матеріально-технічну базу; проведення постійної ідеологічної роботи з населенням.
Ірраціональна економіка	Створення конкурентного середовища	Запобігання проявам монополізму в економіці; посилення відповідальності за нераціональне використання ресурсів; контроль відповідних структур та громадських організацій за якістю продукції та навколишнім середовищем.
Елітарно-зачинена економіка	Рівність всіх категорій громадян перед законом	Контроль громадських організацій за діяльністю державних установ, політичних партій та фінансово-промислових груп.

Тінізація національної економіки є одним із найважливіших проблем, що призводить до гальмування реформувальних процесів.

Як правило, розвитку тіньової економіки сприяє корупція, недосконалість законодавчого поля, високі ставки оподаткування, низький рівень оплати праці та ін. Це є свідченням неефективної та нестабільної правової й економічної системи держави. Проблему вирішують за допомогою пошуку нових дієвих шляхів легалізації тіньової економічної діяльності. Серед пріоритетів детінізації економіки є розробка комплексу заходів щодо протидії тінізації фінансових потоків, легалізації ринку праці та детінізації земельних відносин.

Тіньова економіка становить значну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави. Високий рівень тіньової економіки

негативно впливає на імідж країни, її конкурентоспроможність, ефективність структурних та інституційних реформ, це викликає необхідність приймати серйозні кроки для подолання даної проблеми.

#### Список використаних джерел

1. Тіньова економіка як об'єкт системного наукового дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.biblioteka.org.ua/book.php?id=1116673847&p=0>
2. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Тіньова економіка: сутність та механізми подолання»
3. Політична економія: Навч. посіб. / Г. А. Оганян, В. О. Паламарчук, А. П. Румянцев та ін.; За заг. ред. Г. А. Оганяна. – К.: МАУП, 2003. – 520 с.

---

**Рудзевич О.П.**

*студентка ХТФ НТУУ «КПІ»*

**Кий В.Л.**

*асистент ФММ НТУУ «КПІ»*

### ПРОБЛЕМА ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ

*В данной статье исследуются сущность и причины появления теневой экономики в Украине, устанавливаются последствия роста теневой экономики и предлагаются методы ее «детенизации».*

**Ключевые слова:** развитие экономики; теневая экономика; неофициальная экономика; причины распространения тенизации экономики; детенизация.

**Rudzevich O. P.**

*student HTF NTUU «KPI»*

**Kiy V.L.**

*NTUU «KPI»*

### THE INFORMAL ECONOMY PROBLEM

*This article examines the nature and causes of the shadow economy in Ukraine, established the consequences of growth of the shadow economy and proposes methods of its «deshadowing.»*

**Key words:** economic development; the shadow economy; informal economy; the reasons for the spread of shadow economy; deshadowing.

---